

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi sosiaalihuoltolain 29 b §:n ja kansanterveyslain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi kansanterveyslakia ja sosiaalihuoltolakia. Esityksen mukaan palveluseteliä voitaisiin käyttää kotisairaanhoidossa samoin perustein kuin sosiaalihuollon kotipalveluissa. Koti-

palvelun palveluseteliä koskevat säännökset tulivat voimaan vuoden 2004 alussa.

Lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan vuoden 2008 alusta.

PERUSTELUT

1. Nykytila

Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluseteliä (jäljempänä palveluseteli) koskevat säännökset tulivat voimaan vuoden 2004 alussa. Palvelusetelin käyttö tarjoaa kunnille vaihtoehtoisen tavan sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamiseen. Lainsäädännöllä luotiin uusi palvelusetelimalli sosiaalihuollon kotipalveluihin ja selkeytettiin palveluseteliin liittyviä toimintakäytäntöjä muissa sosiaali- ja terveyspalveluissa.

Palveluseteleitä koskevat säännökset sisältyvät sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annettuun lakiin (733/1992) ja sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annettuun lakiin (734/1992, jäljempänä asiakasmaksulaki) sekä sosiaalihuoltolakiin (710/1982). Kotisairaanhoidon tehtävistä säädetään kansanterveyslaissa (66/1972).

Palvelusetelillä tarkoitetaan menettelyä, jossa kunta myöntää palvelun käyttäjälle viranomaispäätöksellä painetun setelin, sähköisen kortin tai vastaavan, jolla kunta sitoutuu maksamaan määräsumman palvelusta, jonka käyttäjä hankkii kunnan hyväksymältä yksityiseltä palvelun tuottajalta. Asiakas maksaa palveluntuottajalle palveluntuottajan perimän hinnan ja palvelusetelin arvon välisen erotuksen. Palvelun tuottajan lopullinen valinta jää asiakkaalle.

Sosiaalihuoltolain 29 b §:n mukaan jatkuvan ja säännöllisesti annettavan kotipalvelun hankkimiseksi kunta voi antaa palvelusetelin, jonka arvon tulee olla vähintään 20 euroa

tuntia kohden, jos kotitalouden tulot eivät ylitä laissa tarkemmin määräytyvää tulorajaa. Tulorajan ylittävä tulo vähentää palvelusetelin täyttä määrää kotitalouden koon mukaan määräytyvällä prosenttiosuudella tulorajan ylittävästä tulosta jaettuna 60:llä. Alin palvelusetelin arvo on kuitenkin vähintään 5 euroa tuntia kohti. Tilapäisen kotipalvelun hankkimiseksi annettavan palvelusetelin arvon tulee olla kohtuullinen. Sosiaalihuoltolain mukaisesti toteutettu palveluseteli ei kuitenkaan ole käytettävissä kotisairaanhoidon järjestämiseksi (HE 74/2003 vp).

Palvelusetelin ulottaminen kotisairaanhoidon on todettu pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelmassa. Kotipalvelun palveluseteliä koskevan lainsäädännön hyväksymisen yhteydessä eduskunta edellytti, että sosiaali- ja terveysministeriö järjestää lainsäädännön vaikutusten seurannan ja arvioinnin. Sosiaali- ja terveysministeriön yhdessä kauppa- ja teollisuusministeriön kanssa teettämän selvityksen mukaan vuosien 2006 – 2007 vaihteessa 126 kuntaa järjesti jotakin palvelua tarjoamalla asiakkaalle palvelusetelin. Näin ollen neljännes kunnista järjestää palvelusetelin avulla sosiaalihuollon kotipalvelua tai sen tukipalveluja. Useimmin järjestetyt palvelut olivat koti- ja siivouspalvelut sekä omaishoitoa tukevat palvelut. Vuonna 2006 kunnat olivat myöntäneet palveluseteleitä runsaalle 4000 asiakkaalle.

Selvityksen mukaan henkilö pääsee nykyisin kunnan kotipalvelun asiakkaaksi lähinnä vain, jos hänen toimintakykynsä on olennaisesti heikentynyt ja hän ei selviydy kodissaan

muutoin kuin palvelujen avulla. Näin ollen monet kotipalvelun asiakkaat tarvitsevat myös kotisairaanhoidon. Lähes puolet kunnista on yhdistänyt kotipalvelun ja kotisairaanhoidon kotihoidoksi. Erityisesti tällöin kotipalvelun palvelusetelin käytölle aiheutuu ongelmia siitä, että nykyisellään palveluseteliä ei voi käyttää kotisairaanhoidon hankkimiseen.

Voimassa olevan lainsäädännön vallitessa syynä hankaluuteen on se, että sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksulaissa olevan yleissäännön mukaan palveluseteliä käytettäessä asiakkaan omavastuuosuus kotisairaanhoidosta on enintään kunnan järjestämästä vastaavasta palvelusta perittävän asiakasmaksun suuruinen silloinkin, kun sama asiakas saa säännöllisesti sekä kotisairaanhoidon että kotipalvelua. Tämä merkitsee käytännössä sitä, että kunta joutuisi tekemään erikseen päätökset kotipalvelun ja kotisairaanhoidon palvelusetelin myöntämisestä ja määrittelemään erikseen näiden kahden palvelusetelin arvon.

Palvelusetelijärjestelmään ja -lainsäädäntöön liittyvä seuranta- ja arviointitutkimus kuntakyselyineen ja kuntien edustajien haastatteluineen on osoittanut, että kotisairaanhoidon erillisyys kotipalvelun palvelusetelijärjestelmästä haittaa palvelusetelin käyttöä ja jarruttaa sen käyttöönottoa, vaikka joissakin tapauksissa palveluseteli olisi asiakaslähtöinen ja joustava tapa järjestää kotihoito kokonaisuudessaan. Käytön laajentaminen kotisairaanhoidon koetaankin välttämättömäksi. Sosiaali- ja terveysministeriö on asettamassa työryhmän selvittämään palvelusetelin ulottamista laajemminkin sosiaali- ja terveystalouteen.

2. Ehdotetut muutokset

Sosiaalihuoltolain 29 b §:n 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että säännökseen lisätään mahdollisuus käyttää palveluseteliä jatkuvan ja säännöllisesti annettavan kotisairaanhoidon hankkimiseksi yhdessä tai erikseen kotipalvelujen kanssa. Tilapäisen kotipalvelun tai kotisairaanhoidon hankkimiseksi annettavan palvelusetelin arvon tulee olla kohtuullinen. Lisäksi kansanterveyslakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 20 §, joka

sosiaalihuoltolain 3 a lukuun viitaten toteaa kotisairaanhoidon palveluiden olevan mahdollista toteuttaa palvelusetelillä.

Ehdotetut lait eivät muuta kotipalveluissa noudatetun palvelusetelimallin toimintaperiaatteita. Kotisairaanhoidon järjestämisessä noudatettaisiin sosiaalihuoltolain 3 a luvun säännöksiä myönnettävästä palvelusetelistä ja palvelusetelin arvon määräytymisestä. Palvelusetelin mahdollista käyttöä kotisairaanhoidossa koskisivat myös asiakasmaksulain 12 §:n sekä sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain 4 §:n 1 momentin 5 kohdan säännökset silloinkin kun sama palvelun käyttäjä saa jatkuvasti ja säännöllisesti annettavaa kotipalvelua ja kotisairaanhoidon. Asiakas voi kieltäytyä hänelle tarjotusta palvelusetelistä, jolloin kunnan tulee ohjata hänet muilla tavoin järjestettävien palvelujen piiriin.

Palveluseteliä voitaisiin käyttää samoin perustein kuin sovelletaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun asetuksen (912/1992) 3 §:ää. Sen piirissä olisivat siten sekä jatkuva että tilapäinen kotisairaanhoidon hoito. Erikoissairaanhoidon järjestämä hoito potilaan kotona ei ole kotisairaanhoidon hoitoa. Siksi tällainen erikoissairaanhoidon palvelu ei olisi nyt tarkoitettujen palvelusetelin piirissä.

3. Esityksen vaikutukset

Esityksen tarkoituksena on mahdollistaa kuntien palvelusetelien käyttö kotisairaanhoidon piirissä samoin edellytyksin kuin sosiaalihuollon kotipalvelussa. Sosiaalihuoltolain muutoksella samalla palvelusetelillä voisi hankkia kotipalvelun ohella ja myös pelkästään erikseen lyhytaikaista tai jatkuvaa kotisairaanhoidon hoitoa.

Palvelusetelijärjestelmässä asiakkaan valinnanvapaus ja toisaalta myös vastuu palvelun hinnasta korostuu. Asiakkaan kodissa tuotettavissa palveluissa pyritään kokonaisvaltaiseen hoivaan ja hoitoon, ja tavoitteena on tuottaa asiakaslähtöisiä eli asiakkaan yksilöllisiin tarpeisiin vastaavia palveluja. Kun monet asiakkaat tarvitsevat sekä kotipalvelua että kotisairaanhoidon, on puolet kunnista sekä käytännön syistä että taloudellisuuden vuoksi yhdistänyt ne kotihoidoksi. Palvelusetelijärjestelmän laajentaminen selkeyttäisi

si palvelusetelin käyttöä esimerkiksi kotona annettavan lääkehuollon osalta. Palvelusetelijärjestelmän laajentaminen kotisairaanhoidon samoin perustein kuin kotipalveluihin ei arvioida aiheuttavan merkittäviä taloudellisia vaikutuksia kunnille esimerkiksi hallintokustannuksien lisääntymisenä. Palveluseteli on yksi tapa järjestää kotisairaanhoidon palveluita ja täydentää kuntien omaa tuotantoa. Laajempi palvelusetelijärjestelmä on mahdollista ottaa kiinteäksi osaksi kunnan palvelustrategiaa ja kunnan järjestämisvastuulla olevaa palvelutoimintaa. Ikääntyneiden määrän kasvaessa kunnat todennäköisesti käyttävät palveluseteliä entistä enemmän. Kustannustehokkuuden tai laadun parantamiseksi tai muusta syystä kunta voi myös halutessaan kilpailuttaa palvelusetelituottajia.

Palvelunkäyttäjät eli asiakkaat ovat yleensä olleet tyytyväisiä saamaansa palveluseteliin ja palveluseteli on edistänyt asiakkaiden itsestä selviytymistä kodeissaan. Esityksen arvioidaan erityisesti hyödyntävän sellaisia asiakkaita, jotka tarvitsevat sekä kotipalveluita että kotisairaanhoidoa, koska kotisairaanhoidon ja sen myötä kokonaisvaltainen kotihoito tulisivat palvelusetelilainsäädännön piiriin. Joillakin kotipalveluiden tuottajilla on valmiudet ja koulutettua henkilökuntaa ta-

vanomaisiin kotisairaanhoidon toimenpiteisiin. Kotisairaanhoidon palveluiden toteuttaminen palvelusetelillä saattaa nostaa palveluntuottajien asiakasmäärää jonkin verran. Asiakkaan kustannukset palveluseteliä käytettäessä saattavat alentua, sillä palveluntuottajan valintaperusteena voi olla alin hintataso. Asiakkaalla on halutessaan oikeus kieltäytyä vastaanottamasta palveluseteliä, jolloin kunnan on ohjattava hänet muilla tavoin järjestettyjen kotisairaanhoidon palvelujen piiriin.

4. Asian valmistelu

Esitys on valmistelu sosiaali- ja terveystieteiden ministeriössä. Valmistelun yhteydessä on kuultu sisäasiainministeriötä ja Suomen Kuntaliittoa.

5. Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan vuoden 2008 alusta.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**sosiaalihuoltolain 29 b §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 17 päivänä syyskuuta 1982 annetun sosiaalihuoltolain (710/1982) 29 b §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1310/2003, seuraavasti:

29 b §

Jatkuvan ja säännöllisesti annettavan kotipalvelun sekä yhdessä sen kanssa tai erikseen annettavan kotisairaanhoidon hankkimiseksi kunta voi antaa palvelusetelin, jonka arvon tulee olla vähintään 20 euroa tuntia kohti, jos kotitalouden tulot eivät ylitä 2 momentin mukaan määräytyvää tulorajaa. Tulorajan ylittävä tulo vähentää palvelusetelin täyttä määrää kotitalouden koon mukaan määräyty-

vällä prosenttiosuudella tulorajan ylittävästä tulosta jaettuna 60:llä. Alin palvelusetelin arvo on kuitenkin vähintään 5 euroa tuntia kohti. Tilapäisen kotipalvelun tai kotisairaanhoidon hankkimiseksi annettavan palvelusetelin arvon tulee olla kohtuullinen.

— — — — —
Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20.

2.

Laki

kansanterveyslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään 28 päivänä tammikuuta 1972 annettuun kansanterveyslakiin (66/1972) siitä lailla
746/1992 kumotun 20 §:n tilalle uusi 20 § seuraavasti:

20 §
Kotisairaanhoidon palvelut voidaan toteut- Tämän laki tulee voimaan päivänä
taa palvelusetelillä siten kuin sosiaalihuolto- kuuta 20 .
lain (710/1982) 3 a luvussa säädetään.

Helsingissä 8 päivänä kesäkuuta 2007

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Peruspalveluministeri *Paula Risikko*

*Liite
Rinnakkaisteksti*

Laki

sosiaalihuoltolain 29 b §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 17 päivänä syyskuuta 1982 annetun sosiaalihuoltolain (710/1982) 29 b §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1310/2003, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

29 b §

Jatkuvan ja säännöllisesti annettavan kotipalvelun hankkimiseksi kunta voi antaa palvelusetelin, jonka arvon tulee olla vähintään 20 euroa tuntia kohti, jos kotitalouden tulot eivät ylitä 2 momentin mukaan määräytyvää tulorajaa. Tulorajan ylittävä tulo vähentää palvelusetelin täyttä määrää kotitalouden koon mukaan määräytyvällä prosenttiosuudella tulorajan ylittävästä tulosta jaettuna 60:lla. Alin palvelusetelin arvo on kuitenkin vähintään 5 euroa tuntia kohti. Tilapäisen kotipalvelun hankkimiseksi annettavan palvelusetelin arvon tulee olla kohtuullinen.

Ehdotus

29 b §

Jatkuvan ja säännöllisesti annettavan kotipalvelun *sekä yhdessä sen kanssa tai erikseen annettavan kotisairaanhoidon* hankkimiseksi kunta voi antaa palvelusetelin, jonka arvon tulee olla vähintään 20 euroa tuntia kohti, jos kotitalouden tulot eivät ylitä 2 momentin mukaan määräytyvää tulorajaa. Tulorajan ylittävä tulo vähentää palvelusetelin täyttä määrää kotitalouden koon mukaan määräytyvällä prosenttiosuudella tulorajan ylittävästä tulosta jaettuna 60:llä. Alin palvelusetelin arvo on kuitenkin vähintään 5 euroa tuntia kohti. Tilapäisen kotipalvelun tai kotisairaanhoidon hankkimiseksi annettavan palvelusetelin arvon tulee olla kohtuullinen.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 20 .*
